

ДОКУМЕНТИ

„ДРУЖЕ ТИТО, ТИ НАМА СИ КУМОВАО, ДА СА ТВОГА ПУТА НЕ СКРЕНЕМО”¹.
ДОКУМЕНТИ ЗА ЙОСИП БРОЗ В РОЛЯТА НА КРЪСТНИК

Димитър Григоров

„За малкия и обикновен човек кумството е по-ценно и от най-близките членове на семейството. Човек никога не би отменил своето кумство дори кум да му е самия Бин Ладен...”²

За него са напъргали гласни струни култови югославски и сръбски поп певци като Здравко Чолич и Джордже Балашевич³. Според легендата дори Брегович бил опънал жица в негова чест по повод Нова година, а може би за рождения му ден на 25 май или както са го наричали в Югославия след 1956 г. Деня на младостта⁴. Един от най-изтъкнатите югославски писатели, хърватинът Мирослав Кърлежа му посвещава статии и есета⁵. През 1965 г. великият гимнастик, двукратният олимпийски шампион, словенецът Мирослав Церар⁶ лично му предава красиво изработената шафета на младостта по случай поредния му рожден ден на тържествения *слет*⁷, провеждащ се на стадион „ЮНА”⁸. Кърк Дъглас му гостува и се снима с него; между двамата кичозно се кипри огромна препарирана мечка⁹. Ричард Бъртън го играе в суперпродукцията „Битката на Сутийеска”¹⁰. „Битълсът” Джон Ленън му праща семена за градината на Бриони. Когато умира като че ли в Югославия за момент всичко спира – дори футболните срещи са прекратени, а в Сплит играчите на „Хайдук” и „Цървена Звезда” се тръшват на тревата, ревейки за него. По-късно сърбите (не всички естествено) твърдят, че пак били прецакани – срещата е спряна при резултат 1:0 за „Звезда”, а един от играчите на „циганите”¹¹ казва, че наистина бил плакал, но от радост.

Това са само няколко кадъра от „необикновенната” историята на Йосип Броз Тито, която продължава да се радва на голям интерес и днес. Така, според една словенска анкета, проведена в началото на новото столетие, според 23% от участвалите общо 20662 души Тито е бил „добър ръководител на многонационална държава”, 25% го считат за „изтъкнат държавник и идол на много хора”, 4% се шегуват, че това е бил „човек, обичащ да носи военни униформи”, 5% го смятат за „диктатор и самодържец”, 40% го определят като „злодей, позволил да бъдат избити много хора” и 2% са посочили отговора „друго”¹².

През 2004 г. хърватският вестник „Национал“ провежда анкета, която обхваща 8000 души. С 2055 гласа роденият в Кумровец комунистически лидер е избран за „най-велик хърватин в историята“. На второ място е посочен Никола Тесла, а на трето – физикът, астроном и математик от 18-и век Руджер Бошкович. На четвърто място се намира Мирослав Кърлежа, следван от бащата на днешната хърватска държава генерал Туджман и легендарния гард на задарския баскетболен отбор „Цибона“ Дражен Петрович¹³. Коментирайки резултатите от анкетата социологът Дражен Лалич смята, че хората не са гласували за Тито по идеологически съображения, а просто са показали признание по отношение на цялостната му роля в историята¹⁴. По повод същата анкета хърватският президент Стиjepан Месич казва, че независимо от понякога бруталното си отношение към политическите опоненти, Броз бил голям държавник, изиграл значителна ако не и ключова роля за осъществяването на хърватските национални интереси¹⁵. Същевременно чисто човешкият изпълнен и с пороци (къде преувеличени, къде не), образ на Тито също в немалка степен поддържа популярността му. В този смисъл ще цитирам още веднъж хърватския социолог Дражен Лалич: „Той водеше буржоазен живот. Караше скъпи коли. Имиджът му беше на бонвиван, обичаше пури, доброто уиски и компанията на холивудски

знаменитости като Ричард Бъртън и Лиз Тейлър. Беше истински тузар”¹⁶.

Значителният обществен и все по-силния търговски интерес към „марката“ „Тито“ в бившето югославско пространство съвсем естествено намира своето място в литературата. Разбираемо сред първопроходниците е спекулативната книжнина¹⁷. От средата на 90-те години се появяват и все по-качествени научни публикации. Като че ли тук най-голям е приносът на социолози и култролози, докато историците, смутени липсата на времева дистанция и някои ограничения за ползване на архивно градиво, по-предпазливо навлизат в този изследователски проблем¹⁸.

Независимо дали авторите са историци или не, обаче, се забелязва тенденцията дори и в най-качествените изследвания да се избягва използването на първично архивно градиво. В това отношение смятам, че би било добре ако много от изводите, достигнати с методите и техниките на хуманитарни науки като социологията, политологията, социалната психология и изобщо популярното напоследък в Югоизточна Европа постмодернистко деконструиране бъдат задълбочени и разширени с помощта на леко пораждясалия, малко поувехтял, но все още вършещ работа арсенал на историческата методология, който набляга на работата в архива. Така под влияние на „култа към писмения документ“ аз реших да предложа слабо или почти никак не използвани архивни материали, които разкриват Йосип Броз Тито в ролята му на кум или кръсник¹⁹. Преди да направя кратка характеристика на въпросните източници, съвсем бегло ще се спра на кумуването като традиция и нейното отражение в практиката на югославския режим.

Традицията на кумуването

Кумството е стара народна традиция, която е популярна и днес на територията на бивша Югославия. Като едни от най-известните кумове от по-далечното и по-близкото минало могат да бъдат посочени Милош Обренович и Караджордже Петрович, Слободан

Милошевич и Иван Стамболич, Вук Драшкович и Воислав Шешел. Известни са четири вида кумство – кръстно, венчално, стригано и по неволя. Детето, което се кръщава от кума (кръстника), се нарича „кумче”. Кумството се е ползвало с огромен авторитет, считало се е като духовно сродяване и се е третирано като кръвно родство. Смятало се е за светиня и затова не можело да бъде отклонено, отказано. Според една поговорка „Всичко може да се отхвърли само кумуването не”²⁰.

В разглеждания тук случай изглежда става дума основно за кръстно кумство, макар че в Босна от името на Тито се е извършвало и стригано кумуване²¹, което според традицията не означава сродяване, а заздравяване на приятелството²². Вероятно практиката Йосип Броз да бъде канен за кръстник се официализира заедно с установяването на социалистическия режим в Югославия. По принцип маршалът става

кум на деветото дете в така като правило и на повечето случаи избирани от кумовете така кумуването с доближава до В определени случаи децата си на Йосип или Йоже. Тук прегледаната от мен нито едно кумче с маршалът да е

едно семейство, а също всички четиринадци²³. В имената на „кумчетата” са – родители, а не от Тито и участието на Броз се мюсюлманската традиция. родителите кръщават ръководителя – най-често трябва да подчертая, че в документация не срещнах малко име Тито, на което кумувал. За сметка на това

попаднах на един интересен материал в електронното издание на „Илюстрирана Политика” за селянина Тито, живеещ в планината Равна гора. Ето какво споделя „адашът” на легендарния лидер: „А пък моя кум, Алекса Зечевич, оттук от Бреже, беше голям комунист и когато ме е кръщавал, извикал: „Е, няма село Бреже да има само Дража, ами и Тито” и ми е дал това име. За баща ми Милашин, който беше сиромах и мирновременен инвалид без два крака, това беше много приятно”²⁴.

Вероятно от документите, които съм включил, се вижда, че нередко хора, имащи проблематични отношения с комунистическата власт, отправят молби до диктатора за кумуване. Макар и с немалка доза въображение и за това може да се открие някакво обяснение в традицията. Така, още Вук Караджич отбелязва, че съществуването на обичая „убиецът за помирение да моли врага си да му стане кръстен кум. Това се прави вероятно първо, за да може по-леко да го склони на помирение и второ, за да направи от дотогавашния неприятел искрен приятел”²⁵.

Документите

Архивните документи, които представям, се съхраняват в Музея на югославската история. Този музей обединява бившия Музей на революцията на югославските народи и националности, създаден през 1959 г. и т. нар. Мемориален център „Йосип Броз Тито”, който е основан през 1982 г.²⁶. Филиал последния е бил Музеят „25 май”, в който е запазен Архива на президента на Югославия. Материалите, които

Prezime, očevo i po kume	A. E. H.		
Zanimanje	zemljoradnik		
Mesto, vrez i N.R.	Čelić, op. Čelić, brez Brčko		
Ime kumčeta	F.		
Kada je rođeno	6.9.1950		
Kada je kumovano	20.4.1951		
Koje po redu	deveto		
Zavedeno pod broj	91/51		
R E S E N O J E			
Kada	Š t a	Kada	Š t a
177/58	10.000.- din.		

съм подбрал, са част от Фонда на Кабинета на президента²⁷. Въпросният документален архив дълго време е бил чисто оперативен, а по-късно е бил използван за нуждите на музея и затова няма подробни описи. Архивните материали не са подвързани, нито са номерирани и се съхраняват в кутии. Документите за хората, на които Броз е кумувал, също не са номерирани, но от друга страна са сред най-добре подредените в архива материали. Всеки човек, на който е кумувал югославския ръководител, има нещо като досие, което се пази в отделна папка, на която е написано името на кума. Папките са подредени по азбучен ред в кутии, които са групирани на същия принцип.

Какво има в една папка с досие на кум? По принцип вътре задължително е приложен картон с имената на съответното лице, професионалното му занимание, населеното място, окръг и републиката, където живее, името на кумчето, дата на раждането на кумчето, кога му е кумувано и номерът, под който е заведено кумуването. На същия картон под тази справка е отделено място, в което се попълват данни за различните подаръци, които маршалът изпраща на кумчетата си. Най-често тези подаръци представляват или известна финансова помощ, или пък децата получават пакет с дрехи.

Освен картоната досиетата съдържат съответната молба за кумуване и кореспонденцията, вдъхновена от появата на молбата. Като правило една такава молба е била предназначена лично за Броз, но е минавала през канцелариите на съответните местни власти, където е преписвана на машина и изпращана до Кабинета на маршала или по-късно до Кабинета на президента заедно с оригиналния ръкопис. След като получат молбата служителите от Кабинета я препращат до Управлението за държавна сигурност на републиката или автономната област, в която живее автора на прошението. Бдителните служители на „УДБ-а – ДУШМАНУ СУДБА“²⁸ веднага напъргат очи и уши. В резултат на неуморните им усилия Кабинета получава обратно справка за лицето, което желае Броз да кумува на новороденото му дете. Именно въз основа на тази справка отговорът е положителен или отрицателен. Разбира се, в разглежданите папки се съхраняват само положителните (на другите ще се спра по-надолу). От Кабинета изпращат решението за кумуване до местните власти, като обикновено в него се съобщава, че на семейството се изпраща парична помощ и дрехи за детето като същевременно се изисква доклад за това какво име е получило кумчето и как е преминала церемонията. Докладите, като правило много кратки, също се пазят в досиетата. По принцип цялата процедура от подаването на молбата до кумуването отнема няколко месеца.

Освен гореизброените документи в папките също така човек може да открие още справки от УДБ-а, които обаче информират за „поведението“ на „кумовете“ години, след като Й. Броз ги е ошастливил със съгласието си да кръсти детето им. УДБ-а събира такива данни, когато кумовете молят маршала за помощ или услуга или пък самият „Валтер“²⁹ е решил да изпрати нещо за кумчето. Наред с това има и писания с чисто личен характер, които са събрани в досиетата. Най-често става дума за писма и честитки, отправяни от благодарните семейства до „скъпия кум“ по повод Нова Година, Първи май или рождения му ден, 25 май.

Друг тип документи, които засягат кумуването, представляват исканията за кръщаване, които са отхвърлени, и свързаната с тях преписка³⁰. Като количество, те са много по-малко от одобрените. Вероятно това е свързано със споменатата вече от мен традиционната представа, според която „отбиването“ на кумство се счита за върховно оскърбление. В този смисъл сигурно не е случайно, че почти винаги отклоняването молбите е придружено с изпращане на пари за семействата или дрехи за новородените. От документите личи, че самият Тито е разписвал такива резолюции, което предполагам

показва предпазливостта, с която са били взимани подобни решения. В съдържателен аспект особено интересни са събитията от биографиите, които УДБ-а упорито съумява да изрови от миналото, и да изпрати в Кабинета, откъдето отхвърлят кандидатите за кумуване. На въпроса защо Тито не става кум на такива хора, обаче, ще се спра малко по-надолу.

И така с какво могат да допринесат представените тук документи за едно по-задълбочено познаване на титовото управление, югославското социалистическо общество и в по-широка перспектива историята на социалистическите режими в Европа? Поне според мен документите добре онагледяват как социалистическата (или „политическата култура на болшевиизма” както я нарича сръбския социолог Годор Кулич³¹) политическа култура е длъжна да се приспособи към традиционната култура³². В случая, обаче, това става тихомълком, като за отбелязване е, че мощната пропаганда, изграждаща култа към югославския водач, не отделя почти никакво внимание на превъплащението на водача в кум на хиляди югославяни. Достатъчно е да погледнем библиографиите, съдържащи заглавията на писанията, посветени на „живота и делото” му, за да се убедим в това³³. Същевременно документалният масив показва, че режимът се е отнасял изключително сериозно към практиката на кумуване и за нея е отделяно и време, и средства. Наред с това тук е мястото да подчертая, че този не кой знае колко марксистко-ленински обичай с участието на комунистически водач е характерен не само за Югославия. Подобно явление се забелязва и в социалистическа Румъния, където Николае Чаушеску също кръщава деца³⁴. Предполагам, че там феноменът се разгръща във връзка с амбициозните планове на вожда, насочени към бързо нарастване на населението, което да доведе до увеличаването на политическата тежест на страната.

Документацията, касаеща кумовете, е полезна и поради аргументите, които се вземат под внимание при съгласие да се кумува. Ценят се трудолюбието, скромността, произхода, лоялността към новия режим както и поведението на кандидатите в „бивша” Югославия и по време на окупацията. Интересно е, че от Кабинета се отнасят благосклонно към политическата неангажираност и в двата посочени периода – т.е. революционната активност и членството в партията въобще не са задължителни, макар и да са в плюс. Това ми дава известно основание да предположа, че като цяло кумуването в „Титова” Югославия е била практика, която е предназначена за приобщаването към новата власт на част от неопределеното в идеологическо отношение население, чрез установяване на здрава, едва ли не родствена връзка с най-популярния, най-видимия, най-лесния за възприемане символ на режима – Тито.

Заедно с това досиетата на кумовете и особено преписките по отхвърлените молби съдържат изключително интересни данни, които хвърлят светлина върху някои аспекти от историята на Югославия през Втората световна война и годините непосредствено след нея. Те показват колко условни и изменчиви могат да бъдат политическите ориентации на обикновенните хора (Вж. документ № 2, 4, 5, 6, 7, 8, 11): така един мюсюлманин „корумпиран горски” в „бивша” Югославия има двама сина усташи и един в партизанската армия (после как да не пие човека – УДБ-а го топи и за това); сърбин от Хърватска ту се присъединява, ту бяга от комунистическите части; магазинер на четниците, „скаровка” от югославската комунистическа армия, след войната „се поправя” и дори е приет за член на компартията, но жена му да вземе да има двама братя четници в Англия, с които да си пише на всичко отгоре; почитател на четниците е мобилизиран в българската армия; братя

комунисти, които са капитани от народноосвободителната войска след като са добре оземлени вероятно за унгарска сметка в Бачка изведнъж забравят всякакъв революционен ентузиазъм и даже започват да мърморят срещу властта и т.н.

Естествено архивните материали, свързани с кумуването, могат да бъдат и ценен източник за бита на обикновенните хора като поне за мен интерес представляваха данните за живота на тези, които макар и градски жители, продължават да получават доходи от обработка на земята.

Накрая, преди самите документи да заговорят за себе си, съм длъжен да направя две съвсем кратки чисто технически уточнения. Първо: материалите са подредени хронологически, като изключение е правено при положение, че няколко документи са част от едно досие (става дума за № 4, 5; № 7, 8; № 9, 10; № 14, 15, 16, 17; № 23, 24, 25). Такива документи съм публикувал един след друг, независимо дали последният от тях е последван от документ от друго досие, който е с по-ранна датировка. И второ: имената на „кумовете“ са предадени само с инициали, тъй като поех ангажимент пред служителите в Музея „25 май“, които ми осигуриха отлични условия за работа, да не разкривам пълните имена³⁵.

По-надолу следват самите документи.

№ 1

Информация от Министерството на вътрешните работи до Кабинета на маршала на Югославия относно проверката на данните, посочени в молбата на М. К. (16.1.1947)

Министерство на вътрешните работи на ФНРЮ
Управление за държавна сигурност
Народна република Черна Гора
№ 8695
16.1.1947 год.
Цетине

ДО КАБИНЕТА НА МАРШАЛА НА ЮГОСЛАВИЯ Б Е Л Г Р А Д

С вашият акт № 5972 от 19.XII.1946 година искахте проверка на данните, приложени в молбата на М. К., селски стопанин от Бело поле, изпратена до маршала на Югославия. Във връзка с това ви отговаряме:

Приведеното в молбата на М. К., земеделец от с. Корита, белополски срез*, е точно.

През окупацията М. К. се е намирал до края на 1943 г. в с. Корита като в този период не е бил част НОД**, защото на тези територия не е имало наши части. Запомнен е като симпатизант и помагач на четническото движение начело с Раде Корда, който по това

време с бори с мюсюлманските отряди, подкрепяни от окупатора. През месец април 1944 г. М. К. пристига в Бело поле и оттогава постоянно остава в къщата си като се занимава с наемна работа, с която изхранва семейството си и не е бил част от никакви неприятелски подразделения, нито пък се е изяснявал политически.

Един от синовете му е бил мобилизиран в ЮА*** през месец август 1944 г., където остава до януари 1946 г., когато е демобилизиран като временно нетрудоспособен вследствие раняване.

От семейството му никой не е бил в редовете на неприятеля, при все че другите членове на семейството му са малолетни, а най-големият му син е роден през 1924 година.

Днес се проявява [М. К.] като приятел на ФНРЮ****, но се държи повече пасивно.

Отличава се с бедно материално положение и живее единствено с надницата си и тази на единия си син, който получава куриерска заплата.

СМЪРТ НА ФАШИЗМА – СВОБОДА НА НАРОДА!

По заповед на министъра майор
[подпис]
/Войн Джеркович/

МИЈ, КРР – V - 9b

* окръг

** Националноосвободително движение

*** От 1 март 1945 г. Югославската народноосвободителна войска (ЮНОВ) се нарича Югославска армия.

**** От 29 ноември 1945 г. до 7 април 1963 г. Югославия носи името Федеративна народна република Югославия (ФНРЮ)

№ 2

Информация за Д. Д. от Министерството на вътрешните работи на Сърбия до Кабинета на маршала на Югославия (27.3.1947)

Министерство на вътрешните работи на Сърбия
Управление за държавна сигурност
Народна република Сърбия
№ 101038
28.III.1947 год.
БЕЛГРАД

ДО КАБИНЕТА НА МАРШАЛА НА ЮГОСЛАВИЯ
БЕЛГРАД

Връщайки вашия акт № 753 и молбата на Д. Д. ви доставяме следните данни:

По времето на бивша Югославия Д. Д. е бил политически незаинтересуван. През окупацията е живял на село, занимавайки се със земеделие. Симпатизирал е на четниците

на Д. М.* и ги е подпомагал материално. През 1943 г. е мобилизиран в българската армия (бил е в трудова част). Семейството на посочения е симпатизирало на движението на Д. М. Преди окупацията баща му е бил подофицер от жандармерията до началото на окупацията.

След освобождението семейството му се държи резервирано. Д. има дванайсет деца. Материалното му положение е средно.

Смърт на фашизма – свобода на народа!

За Управлението
майор
[подпис]
(Слободан Кръстич)

[в горната част на листа с тъмен молив вероятно самият Й. Б. Тито е написал „За кумуване не става въпрос, само материална помощ 6000 [числото е подчертано два пъти]! Изпратено 6000 (шест хиляди) динара 14 – IV. 1947. Т. ”]

МИ, КРР – V - 9b

* става дума за ръководителя на антикомунистическото четническо движение Драголюб (Дража) Михайлович, който е заловен едва на 13 март 1946 г. На 10 юни е осъден на смърт в Белград.

№ 3

Информация за Ц. Д. от Министерството на вътрешните работи до кабинета на маршала на Югославия (1.4.1947)

Министерство на вътрешните работи на ФНРЮ
Управление за държавна сигурност
Народна република Сърбия
№ 11051
1.4.1947 год.

**ДО КАБИНЕТА НА МАРШАЛА НА ЮГОСЛАВИЯ
БЕЛГРАД**

Във връзка с вашия акт № 1211 от 16 – III – 1947 г. и връщането на молбата на Ц. Д. ви доставяме следните данни:

В стара Югославия работеше [Ц. Д.] като земеделец, а и като надничар при имотните хора и под влиянието им гласуваше за радикалната партия. По време на окупацията се държеше пасивно. Като бедняк му бе трудно да изхранва семейството си. Беше склонен да лъже и беше измамил отделни лица.

След освобождението е напълно пасивен като не влезе във Фронта*. Не се държи неприятелски, но често се оплаква пред народа, че не му било обръщано внимание и не му се излизало на среща с оглед на материалното му положение.

След освобождението двамата му сина веднага постъпиха в ЮА, а през окупацията са работили при имотните местни хора.

Смърт на фашизма – свобода на народа!

За управлението
майор
[подпис]

[в горната част на листа с тъмен молив е написано „За кумуване не става въпрос, само материална помощ. Изпратено 8000 (осем хиляди) динара 14 – IV. 1947”]

МИ, КРР – V - 9б

* Доминираният от комунистите Народен фронт на Югославия е основан през август (5-7) 1945 г. На 11 ноември организацията печели 90% на изборите за Конституционна скупщина. На Четвъртия си конгрес (22-25 февруари 1953) „фронтът” променя името си на Социалистически съюз на трудовия югославски народ.

№ 4

Молба от А. З. Р. до Кабинета на маршала на Югославия за кумуване (14.9.1948)

Аз долу подписания [така го е написал подателя] А. З. Р., живущ в Крило Йесенице, инвалид от югославската армия, баща на девет деца, се обръщам към другаря маршал Тито да кумува на моето девето женско дете, което е родено на 9.VIII.1948 с името Югослава.

Желанието ми за това тегли от [мен] като син на тази борческа земя и като военен инвалид от ЮА и който съм за НОД от 1941 г. с всички свои сили участвал в унищожаването на окупатора, та моето дете да има вечен спомен от кумуването на най-големия ръководител и освободител Маршал Тито.

В Крило Йесенице има гражданско и така бих искал този тържествен акт да се извърши в самото мое селище.

Уверен, че моята молба ще бъде удовлетворена благодаря и поздравявам с другарския поздрав

СМЪРТ НА ФАШИЗМА – СВОБОДА НА НАРОДА!

[подпис]

МИ, КРР – V - 9б

№ 5

**Информация от Народния комитет – Сплит
до Кабинета на маршала на Югославия за А. З. Р. (6.12.1948)**

НАРОДНА РЕПУБЛИКА ХЪРВАТСКА
НАРОДЕН КОМИТЕТ – СПЛИТ
№ 1922
6.XII.1948 год.

ДАНИИ
за А. З. Р. от Криво Йесенице

В бивша Югославия известно време той [А. З. Р.] заемаше длъжността пътен надзирател, политически беше на страната на ЮНС*. Ориентацията му към ЮНС не произтичаше от симпатиите му към тази партия, ами от личен интерес и така той се сдобри с повече пари, с които си купи едно платноходче [йедреняк], с което превозваше различни товари. Капитулацията на Югославия го завари точно на този плавателен съд, с който продължи да превозва материали (пясък) за италианската армия, която ги използваше за строежа на бараки и бункери в околностите на Сплит. Напомняме, че Р. понякога подпомагаше материално НОД, но това ставаше само, когато му се наложеше, а иначе всячески избягваше каквито и да било контакти с нашите активисти на НОД. Такова беше поведението му до септември 1943 година и тогава след капитулацията на италианците по нареждане на нашите власти или НОВ** отиде на Брач със своя кораб. При идването на Брач нашите бяха потопили всички малки съдове без мотор, също и неговия и той както и останалите беше изпратен на по-големите кораби като моряк.

В НОВ остана няколко дена и когато осети, че нашите се готвят да евакуират Брач, той се събра с още няколко моряка от Йесенице и избяга в Йесенице, но когато приближиха брега пред Криле същите са били забелязани от немски патрул и по тях беше стреляно и Р. е бил ранен в крака. Тогава е бил заловен и закаран в Сплит, където е трябвало да му ампутират крака. След излизането от затвора имаше негативно отношение към НОД, защото материалното му положение се бе влошило, а заедно с това не получаваше никаква материална помощ. След освобождението потърси инвалидна пенсия, която му бе отпусната като на капитан на кораб, а не като на обикновен моряк. След това като инвалид получи магазин за тютюн в Криле, а след това и в Омиш, където се намира и днес.

Днес е склонен към одумване на народната власт и отделни другари от същата и винаги се вижда в кръга на реакционно разположените елементи.

Вкъщи има жена и 9 деца. Цялото му семейство по време на окупацията беше пасивно и политически незаинтересовано.

Смърт на фашизма – Свобода на народа!

Секретар
[подпис]
/Ковачич Марин/

МП, КРР – V - 9б

* Става дума за Югославската национална партия на ген. Петър Живкович, която е наследник на основаната през ноември 1931 г. като подръжница на Шестоянуарската диктатура Югославска радикално-селска демокрация.

** Народноосвободителна войска

№ 6

Информация за М. К. от Министерството на вътрешните работи до кабинета на
маршала на Югославия (4.12.1948)

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ НА ФНРЮ

Управление за държавна сигурност

Народна република Хърватска

№ 38085

4.XII.1948 год.

ЗАГРЕБ

ДО КАБИНЕТА НА МАРШАЛА НА ЮГОСЛАВИЯ
БЕЛГРАД

Връщайки молбата на М. К. и във връзка с Вашата дописка № 6199 от 27.X т.г. ви информираме за следното:

М. К. е роден през 1906 г. в с. Отишица, котар* Син**, сърбин, земеделец, женен, баща на девет деца, произхожда от бедно селско семейство [абзацът е отбелязан в полето с тъмен молив].

В стара Югославия до 1925 г. постоянно беше в дома си и се занимаваше със земеделие. Тогава отиде в Белград, където известно време работеше като хамалин. По-късно всяка година заминаваше на сезонна работа и отново се връщаше вкъщи. Политически не е бил ангажиран и не е бил привърженик на нито една партия или организация.

През окупацията постоянно се намираще в дома си. До 1944 г. беше пасивен, а тогава, за да избегне службата в армията, стана магазинер при четническите единици в Отишица [подчертано в текста с тъмен молив]. Не е симпатизирал, нито пък е помагал на НОД.

След освобождението се определя на страната на НФ***. Скоро стана активист на НФ и активно се застъпва за изпълнението на задачите на народната власт. Въз основа на неговата работа и усилия през 1946 година е приет в КП [подчертано в текста с тъмен молив]. Задачите извършва на време и изцяло. На последните избори е избран в МНО**** и днес е секретар на МНО в Отишица. Изпълнява задълженията си в срок.

Жена му имаше двама братя в четническите формации, които при освобождението избягаха и днес са в Англия. Тя си пише с тях.

СМЪРТ НА ФАШИЗМА – СВОБОДА НА НАРОДА!

Главен секретар,
подполковник
[подпис]
/Ацо Радакович/

[в долната част на листа с червен молив вероятно Тито е написал „Няма да се извърши кумуване. Т.“; със синьо мастило е отбелязано „Изпратена материална помощ от 6000 динара и пакет с детски дрехи 17 – I – 1949”]

МИЈ, КРР – V - 9б

* окръг в Хърватска
** град в Далматинска Загора, разположен в близост до Сплит
*** Народен фронт
**** Местен народен комитет

№ 7

Молба за кумуване от Л. К. до маршала на Югославия Йосип Броз Тито ([?].12.1948)

[не се чете] XII.1948 год.

Бачка Паланка*

Предмет Покана за кумуване До маршала на Югославия Йосип Броз Тити**.
БЕЛГРАД

Скъпи другарю маршале,

Влязах в народноосвободителната борба на 27 XII 1941 година и целия ход на борбата прекарах с останалите другари останах жив и здрав октомври месец 1946 година седемобилизирах от ЮА и се заселих като колонист в Бачка Паланка***.

Тези дни ми се роди 11 дете от които 9 са живи [подчертано с текста с тъмен молив].

Въз основа на гореизложеното ви моли и ви каня да дойдете или пък да изпратите ваш делегат да присъства на кръщането.

С най-голяма радост очаквам вашето посещение.

За вашето посещение моля да ни известите поне два дни преди тръгването ви.

С Ф С Н****

Сдругарски***** Поздрав
[подпис]
Л. К.

MIJ, KPR – V - 9b

* Град, разположен на р. Дунав, в обл. Бачка, на границата с Хърватска
** Подателят на молбата (или този, който може би я е преписал на машина) е объркал падежното окончание
*** Опитал съм се да запазя пунктуацията и правописа на подателя
**** Предполагам, че съкращението означава „Смърт на фашизма – Свобода на народа!“
***** Така е в текста на молбата

№ 8

Информация от Управлението за държавна сигурност до Кабинета на маршала на Югославия за Л. К. (10.2.1949)

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ НА ФНРЮ
УПРАВЛЕНИЕ ЗА ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ
Народна република Сърбия

№ 267
10. II. 1949 год.
БЕЛГРАД

ДО КАБИНЕТА НА МАРШАЛА НА ЮГОСЛАВИЯ
БЕЛГРАД

Във връзка с Вашия акт № 149 от 10 януари 1949 г., връщайки молбата на Л. К. от Бачка Паланка, Ви изпращаме следните данни:

В бивша Югославия Л. К. живееше в село Прекайе, срез Дрвар, и се занимаваше с земеделска работа. Тогава не се занимаваше с политика.

В началото на народното въстание в Босанска Крайна през 1941 година Л. влезе в партизанските отряди, но имаше известни прекъсвания, тъй че едва от 1942 г. той постоянно се намираше в НОВ. Във войската имаше капитански чин и заемаше различни длъжности.

През 1946 г. се демобилизира и се засели като колонист в Бачка Паланка. Като цяло живее в чифлика [салаш], а прекарва само няколко месеца в селото. Притежава 9 ютара [?] земя, чифлик и къща в Бачка Паланка. Не е вкарал земята си в задруга, ами я обработва сам. Икономическо стои много добре – има 2 коня, 2 крави, свине и т.н. Семейството му се състои от жена и 9 деца. Има брат, който също е колонизиран в Бач. Паланка и живее отделно със своето семейство; същият също е бил в НОВ, демобилизиран е като капитан, а през 1945 г. е изключен от партията и оттогава често подстрекава против партията и Народната власт. Самият Л. откакто е в Бачка Паланка изобщо не помага на Народната власт, нито е активен в Народния фронт, ами само си гледа работата. Жена му също е пасивна.

Смърт на фашизма – Свобода на народа!

За Управлението – майор
[подпис]

/Мил. Йеремич/

МИЈ, КРР – V - 9б

№ 9

**Информация за от Управлението за държавна сигурност до кабинета на маршала на
Югославия за Л. К. (3.2.1949)**

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
УПРАВЛЕНИЕ ЗА ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ
Народна република Сърбия
№ 226
3 – II – 1949 год.
БЕЛГРАД

ДО КАБИНЕТА НА МАРШАЛА НА ЮГОСЛАВИЯ
БЕЛГРАД

Във връзка с вашия акт № 243 от 11.1.1949 год. като връщаме предмета, Ви изпращаме доклад за Л. К:

Л. К. е роден в Нови Итебей*, срез Зренянин, занимава се със селскостопанска работа, няма земя, по народност е унгарец.

В бивша Югославия не се е занимавал с политика. Наемаше се при богатите хора като работник.

През окупацията бе част от унгарската организация ДКМС и работи активно за масовизирането ѝ. Изяви се като голям унгарец и беше за изселването на сърбите от Банат и заселването на мястото им на унгарци и немци.

След освобождението не се присъедини към фронта нито пък към някоя друга от нашите организации. Не е доволен от настоящето. По време на аграрната реформа отказа да приеме земя и продължава да работи за кулаците.

След раждането на деветото му дете отиде при секретаря на фронта и му каза, че ще вика другаря маршал да му кумува. Секретарят му отговорил, че другарят Тито не кумува на онези, които не членуват в нашите масови организации, към които спада и той. След този разговор К. се присъедини към фронта и то едва през декември 1948 година.

Смърт на фашизма – Свобода на народа!

За Управлението - майор
[подпис]
/Мил. Йеремич/

МИЈ, КРР – V - 9б

*намира се във Войводина

№ 10

**Отговор от името на генералния секретар на правителството на ФНРЮ до Л. К.
относно молбата му за кумуване (12.3.1949)**

12.III.1949

До Л. К.

Нови Итебей
срез Зренянин

По повод молбата, която сте изпратили на името на другаря маршал Ви информираме, че тя изцяло се отхвърля и кумуването няма да бъде извършено.

Днес по пощата изпратихме на вашия адрес пакет с облекло за детето, като помощ от другаря маршал за вашето дете.

Смърт на фашизма – Свобода на народа!

Опълномощен
от генералния секретар на правителството на ФНРЮ
[подпис]
/Стоян Николитч/

МИЈ, КРР – V - 9b

№ 11

**Информация от Управлението за държавна сигурност до Кабинета на маршала на
Югославия относно Х. П. (21.1.1949)**

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ НА ФНРЮ
УПРАВЛЕНИЕ ЗА ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ
Народна република Босна и Херцеговина
№ 248
21.1.1949 год.
С А Р А Е В О

**ДО КАБИНЕТА НА МАРШАЛА НА ЮГОСЛАВИЈА
Белград**

Във връзка с искането Ви с акт номер 7178 от 21 декември 1948 године Ви изпращаме данни за Х. П., горски стражар [подчертано в текста със синьо мастило] от Какан, срез Високо, който преди войната работеше в горското във Високо, беше корумпиран служител на бив. Югославия [подчертано в текста със синьо мастило], тясно свързан с чаршията във Високо.

В бивша Югославия е подържал ЮРЗ*, а после по време на окупацията той сам разправяше, че е мачековац**. От 1941 до 1945 г. Х. П. беше горски около Какан и не е участвал във военните формирования на неприятеля.

От 1944 г. помагаше на нашите куриери да се прехвърлят през река Босна със салове и лодки, защото живееше в близост до реката. Склонен е към пиене и се напива лошо.

В началото на 1946 година в доста пияно състояние в една гостилница е викал „Да живее крал Петър, да живее Мачек“, заради което е арестуван и наказан с лишаване от свобода за 3 месеца [абзацът е маркиран със синьо мастило в полето до текста].

По отношение на поставените задачи от Н. Фронт днес е пасивен и не показва никаква активност при изпълнението на поставените задачи, докато [подчертано със синьо мастило в текста] и по-нататък обича да се напива.

По време на окупацията двама от синовете му бяха в неприятелските редици. Синът му Сюлейман през 1942 г. отиде при усташите и като усташ загина [подчертано със синьо мастило в текста], докато другият му син, Абид, подофицер в бивша Югославия, веднага

след създаването на НДХ*** влезе в хърватското домобранство и беше домобрански офицер през цялото време до освобождението. Днес работи в задругата във Високо.

Третият му син, Сейдо, беше в ЮА в продължение на 6 месеца като се започне от ноември 1944 г.

Отличава се със средно имотно състояние. Получава заплата като горски стражар и издържа деветчленно семейство [подчертано със синьо мастило в текста].

Смърт на фашизма – Свобода на народа!

Помощник министър полковник

[подпис]

/Слободан Шакота/

[в полето от лявата част на листа със синьо мастило е написано „Да не се кумува. Да се изпратят пари и дрехи за детето”]

МП, КРР – V - 9b

* Югославски радикален съюз (Югословенска радикална заједница)– правителствена партия, начело с Милан Стоядинович, министър-председател на страната от 1935 до 1939 г.

** т.е. привърженик на лидера на Хърватската селска партия Владко Мачек.

*** Независима хърватска държава

№ 12

Информация за И. Х. от Управлението за държавна сигурност до Кабинета на маршала на Югославия (23.2.1949)

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ НА ФНРЮ

УПРАВЛЕНИЕ ЗА ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ

Народна република Босна и Херцеговина

№ 299

23. II. 1949 год.

САРАЕВО

ДО КАБИНЕТА НА МАРШАЛА НА ЮГОСЛАВИЯ

Белград

Във връзка с искането Ви с акт номер 247 от 11 януари Ви изпращаме данни за И. Х., син на Салих, роден през 1902 г. в село Махали, околия Н. О. Брез, срез Високо, работник в рудник Брез.

По време на окупацията на нашата страна се намираше в селото си. Не е бил в редовете на каквито и да било военни формации на неприятеля, нито пък му е помагал по някакъв начин, но му е симпатизирал.

След освобождението зае неприятелски позиции към страната ни [подчертано в текста с черен молив] и като член на организацията „Млади мюсюлмани”^{*} е заловен от нашите влсати и осъден на една година принудителен труд.

След изтърпяване на наказанието той се вкъщи и започна работа като пазач в рудник Брез.

И днешните му позиции към [подчертано в текста с черен молив] страната ни са също така неприятелски, но не се показват открито [подчертано в текста с черен молив].

Семейството му се състои от 10 члена, от които има един син в ЮА, член на ЮКП.

Материалното му положение е лошо.

Смърт на фашизма – Свобода на народа!

Помощник на министъра
полковник,
[подпис]

/Слободан Шакота/

[в долния ляв ъгъл на листа с тъмно мастило вероятно самият Броз е написал „Помощ”]

МИ, КРР – V - 9b

* През 1947 г. в Нови Пазар се провежда голям съдебен процес срещу тази организация

№ 13

Молба от С. Б. до Йосип Броз Тито с искане последния да бъде кръстник на десетото му дете (28.10.1952)

Другарю маршале, за мен е чест да ви поканя на кръщане, защото моята другарка роди девето дете на 8 октомври 1952 г. Оставам с надеждата, че желанието ми ще бъде посрещнато от вас.

28 октомври 1952

Долни Милановац

С другарски поздрав
С. Б.

работник в товарната станция в Долни Милановац
срез Поречки на Дунав

Председателство на правителството на ФНРЮ

Бюро за жалби и молби

1.11.1952

Белград

МИ, КРР – V - 9a

№ 14

Информация от Управлението за държавна сигурност до Председателството на правителството на ФНРЮ, касаеща молбата на С.Б., в която се изразява желание Йосип Броз Тито да кумува на десетото му дете (16.12.1952)

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
УПРАВЛЕНИЕ ЗА ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ

№ 2483

16.12.1952

БЕЛГРАД

[получена] 17.XII.1952

ДО ПРЕДСЕДАТЕЛСТВОТО НА ФНРЮ

Белград

ПРЕДМЕТ: Доклад по молбата
на С. Б. –

Във връзка с вашия акт IV № 17056 от 6. XI.1952 година и в отговор на молбата на Б. С., работник [подчертано с червен молив в текста] от Долни Милановац, ви изпращаме следния доклад:

Б. С. е работник от Долни Милановац с постоянен адрес „Светозар Маркович” № 1, женен, баща на 10 деца [подчертано с червен молив в текста].

По време на бившата Югославия нито е бил политически активен, нито е членувал в някоя от политическите партии.

По време на окупацията не се намирал в редиците на неприятеля, нито е сътрудничил на окупаторите. Държал се е добре [подчертано с червен молив в текста].

След освобождението се труди като работник на товарището в Долни Милановац. На работното място е добър и дисциплиниран. И днес се държи добре. Има 10 деца, най-голямото от които, отбива военната си служба във флота [подчертано с червен молив в текста].

Към другаря маршал се е обърнал с молба за кумуване на 10-то му дете. Детето не е кръстено в църква, нито пък това ще бъде направено по-късно [подчертано с червен молив в текста].

Смърт на фашизма – свобода на народа!

За управлението – главен секретар

[подпис]

/Мил. Йеремич/

[в полето в лявата част на машинописния лист с червен молив е изписано „кумов.” [кумуване], числото „10” [вероятно броя на децата] и „да се кумува”]

МП, KPR – V - 9a

№ 15

**Потвърждение на Съюзното изпълнително вече на Югославия до ген. Павле Якшич,
че Й. Б. Тито е съгласен да стане кръстник на десетото дете на С. Б. (17.3.1953)**

По приложената молба на Б., С. от Долни Милановац, ул. „Светозар Маркович” № 1, другарят маршал прие да бъде кръстник.

Молим Ви кръщаването от името на другаря маршал да извърши някой висш офицер, който Вие посочите.

Като подарък от другаря маршал Ви изпращаме 6000 динара и един пакет детско облекло, който трябва да бъде връчен на родителите на новороденото при регистрацията.

Молим на приложената разписка да потвърдите получаването на парите и пакета и да ни върнете същата веднага, а след извършването на регистрацията на детето да изпратите доклад с връщане на целия предмет [?].

Смърт на фашизма – свобода на народа!

От името на председателя на републиката ФНРЮ

МАРШАЛА НА ЮГОСЛАВИЯ

Секретар на Съюзното изпълнително вече

[подпис]

/Велко Зекович/

МИ, КРР – V - 9a

№ 16

**Искане от Управлението за държавна сигурност на Народна република Сърбия до
Управлението за държавна сигурност в Зайчар за предоставяне на информация
относно С. Б. и неговото семейство (6.7.1963)**

Народна република Сърбия
Държавен секретариат на вътрешните работи
Управление за държавна сигурност
№ 5098/1
6.VII.1963
Белград

Народен комитет на Зайчарски срез
Секретариат на вътрешните работи
Зайчар
прието на 9. VII.1963

ДО СРЕЗКИЯ СЕКРЕТАРИАТ НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
Отделът за държавна сигурност

Зайчар

В отговор на приложения акт на Кабинета на председателя на републиката № 1102/123 ни доставете исканата информация за Б. С. от Д. Милановац „Светозар Маркович” № 1 и членовете на семейството му.

НАЧАЛНИК НА ОТДЕЛ
Славко Йелич
[подпис]

МИЈ, КРР – V - 9а

№ 17

**Информация от Управлението за държавна сигурност в Зайчар
до VIII отдел на Управлението за държавна сигурност на Народна република Сърбия
относно С. Б. и неговото семейство (1963)**

ДО РЕПУБЛИКАНСКИЯ СЕКРЕТАРИАТ НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
УПРАВЛЕНИЕ ЗА ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ
- VIII отдел -

БЕЛГРАД

ПРЕДМЕТ: Б. С.,
подаване на информация

В отговор на вашия акт № 5098/1 от 6-и месец ви изпращаме следните данни:

Сегашното поведение на Б. С. е повече от лоялно, без никакво изтъкване в каквото и да било отношение. Работи на товарното в Долни Милановац. Средният му месечен трудов доход е 20,000 динара. Получава добавки за шест деца в намален размер от 6,700 динара. Има свое жилище с много помещения, което е изградил преди две години. До къщата си притежава обработваема земя в размер на 30 ара. На острова има много добра обработваема земя в размер от 2 ха. Не обработва тази земя, ами я дава на други лица на изполица. Освен доходите от земеделие и като работник получава приходи и от занаятчийска дейност – шиене, тъй като дъщеря му, Петрия, се занимава с това. Не успяхме да установим голяма част от тези доходи, защото са нестабилни. Единият от синовете му постоянно работи като хамалин в различни предприятия в Долни Милановац, така че и той заработва прилично.

Издържа [С.Б.] осем деца с жената. Едно от децата му посещава педагогическо училище и получава стипендия от Общинския комитет в Д. Милановац, две от децата му ходят в основно училище.

Живее [С.Б.] извънредно скромно, не пиянства, харчи всичките си доходи за издръжката на семейството. Материалната помощ, която от време на време получава от председателя на републиката*, харчи рационално за издръжката на семейството. Не е забелязан да харчи получената помощ за нещо друго.

[С.Б.] не обръща достъчно внимание на възпитанието на децата си, ето защо те са доста разпуснати и оставени на улицата. Такъв е и случаят с Йосип, детето на което беше кумувал председателя на републиката. За това положение в голяма степен е виновна жена му, защото тя не полага грижи и не отделя нужното внимание за правилното възпитание на децата, понеже той [С.Б.] е твърде зает с работа.

ПОМОЩНИК НАЧАЛНИК НА ОТДЕЛА НА ДС
Предраг Окилийевич
[подпис]

МИ, КРР – V - 9а
*т. е. от Тито

№ 18

**Доклад до Изпълнителното вече на Сабора на НР Хърватска за извършено
кръщаване на деветото дете на М. Б. от с. Студенци (24.12.1956)**

Макарска. 24.XII.1956 година

Доклад за извършено кръщаване на деветото дете на М. Б. от с. Студенци
ДО ИЗПЪЛНИТЕЛНОТО ВЕЧЕ НА НР ХЪРВАТСКА
Секретариат

ЗАГРЕБ

Кръщаването на деветото дете на М. Б. от с. Студенац, община Ловреч, беше извършено тържествено, като освен родата на М. Б. присъстваха всички членове на Съюза на комунистите в Студенци и жители от околността. Времето беше лошо, но независимо от това организацията, направена от местните органи, беше добра.

Церемонията беше още по-значителна, тъй като това е първи случай, когато другаря маршал кумува на дете от този край.

Още преди това на детето е било дадено името ЙОСИП, което аз не сметнах за нужно да променям, защото родителите на детето казват – нашият син е именък на другаря ТИТО.

По повод на тържественото събитие Б. беше приготвил обяд, на който присъстваха 35 души. По време на обяда бяха връчени дарове и аз държах реч, в която изтъкнах грижите на другаря ТИТО за младите, а и засегнах някои събития по света и как нашата страна гледа на тези събития.

СМЪРТ НА ФАШИЗМА – СВОБОДА НА НАРОДА!

Гаче Иван
[подпис]

МИ, КРР – V - 9а

№ 19

Информация от Управлението за обществена сигурност в Сараево до Секретариата на президента на републиката относно поведението на Х. К. и неговото семейство (15.11.1963)

[получено] 20.XI.1963

СОЦИАЛИСТИЧЕСКА РЕПУБЛИКА БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКАНСКИ СЕКРЕТАРИАТ НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
Управление за държавна сигурност
Отдел за обществен ред
САРАЕВО
№ 12-14521/2-63
Дата: 15.11.1963

**ДО ГЕНЕРАЛНИЯ СЕКРЕТАРИАТ
НА ПРЕЗИДЕНТА НА РЕПУБЛИКАТА**

Белград
ПРЕДМЕТ: К. Х. дани
ВЪВ ВРЪЗКА: вашият акт 1102/1410

Във връзка с вашия акт с гореупоменатия номер ви изпращаме следната информация:
Х. К., син на Алия, роден в село Долна Лукавица, община Живинице, срез Тузла, баща на 10 деца, по занимание е земеделец, досега неосъждан, живущ постоянно в родното си място.

Въпросният се държи лошо. В последно време е започнал да пие и в пияно състояние придизвиква и нагрубява отделни лица. Няколко пъти е псувал президента, за което е предупреждаван от наши служители. Заради тези си прояви не е наказван, защото се считаше, че е достатъчно да бъде предупреждаван и викан в управлението на НМ [народната милиция]. За грижи и възпитание на децата не обръща внимание и това е оставено на майката. Въпреки това децата се отличават с добро поведение и правят добро впечатление.

Всички деца са живи и живеят заедно в общата къща с Х. Големите деца на Х. се занимават с земеделие, а малките ходят на училище.

Има малки, неплодородни земи, от които приходите му са минимални. Освен това има къща, каруца и два коня. За издържането на семейството си получава средства и от извършване на услуги с конски впряг. Обаче, поради това, че повечето от спечеленото харчи за алкохол, децата му са лошо облечени и недохранени.

Помощта, която от време на време получава от Кабинета [на президента] правилно използва за нуждите на семейството си. Има случаи, когато отделни съседи реагират срещу получаването на помощ [подчертано в текста с черен молив], защото същият псува президента на републиката [подчертано в текста с черен молив].

Началник
Сабрихафизович Мухамед
[подпис]

МИЈ, КРР – V - 9а

№ 20

**Писмо до Йосип Броз Тито от косовския албанец Я. К.
с пожелания за 1 и 25 май (не е датирано)**

ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЮГОСЛАВИЯ
Йосип Броз ТИТО

Скъпи наш любими куме!

Както всяка година, така и тази се чества най-големия празник на югославския трудов народ.

Във връзка с това желаем да ви честитим 1 май, а тъй като заедно него същия месец е и 25 май, вашият рожден ден, то ви желаем да сте ни жив и здрав дълго и както и досега сте ни водили от победа към победа, да продължите по същия път, а ние да стоим до вас сигурно и гордо.

На края много поздрав
изпраща на вас и вашета съпруга вашият кум [кум е подчертано с червено в текста]
и ви желае всичко най-хубаво
К. Я от с. Мала Круша
Призрен

МИЈ, КРР – V - 9а

№ 21

**Писмо от косовския албанец Р. К.
до Йосип Броз Тито с пожелания по случай рождения му ден (24.05.1965)**

СКЪПИ КУМЕ ТИТО,

За Твоя рожден ден, от цялото семейство К. и особено от двегодишната Найля, на която Вие сте кумували и сте й дали име, приемоте сърдечни честитки и искрени пожелания.

Ние, всички от семейство К. от Црквена водица ти желаем да си ни жив и здрав още дълго и да ни водиш и по-нататък в социалистическото строителство и към по-висок жизнен стандарт.

Твоят живот и крепкото ти здраве са велика благодат за всички нас и ние гледаме на Теб като на добър баща, който мисли за всички нас и е поставил живота и здравето си на разположение за доброто на всички югославски народи.

В свойството си на кумове ние особено ти желаем да живееш дълго, дълго в добро здраве, а същото пожелаваме и на кумата Йованка.

Малката Найля вече започна да разбира и ние ѝ говорим за Вас, а пътят ѝ показваме и Вашата снимка, така че макар и малка да знае за своя кум.

Приемете много и много поздрави.

К. Р.

24 май 1965

Црквена Водица
Обилич – Космет

MIJ, KPR – V - 9a

№ 22

Поздравление от М. А. до Йосип Броз Тито по случай преизбирането му за президент (18.5.1967)

ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА СФРЮ – БЕЛГРАД

Уважаеми другарю Тито,

Аз, А., М. с моите малолетни деца Несър, Неру, Лумумба [sic!], Максут, Фикрет, Минка, Нафия, Цина и Емсия от сърце ви честитим избора за председател.

Също така другарю Тито ви пожелаваме много щастие и дълго да ни бъдете жив.

С най-голямо уважение и специални поздрави от мен, А. М., както и от моите деца.

Адрес:

А., М.,

с. Преглово,

срез Дворци,

СР Македония.

18.5.1967.

с. Преглово.

MIJ, KPR – V - 9a

№ 23

Информация от Общинския комитет на СКС* в Прищина относно Р. Красничи и неговото семейство (8.4.1970)

СЪЮЗ НА ЮГОСЛАВСКИТЕ КОМУНИСТИ

14.IV.1970 [получено]

ОБЩИНСКИ КОМИТЕТ НА СКС

№ 8

8.IV.1970

ПРИЩИНА

ДО СЕКРЕТАРИАТА НА ПРЕЗИДЕНТА НА РЕПУБЛИКАТА
Белград

Във връзка с писмото ви № 09 – 132/70 от 3.II.1970 докладваме, че сме извършили проверка на данните за Р. Красничи от село Брезница и сме утвърдили следното:

Р. Красничи е роден през 1928 година [подчертано с червен молив] в с. Брезница в бедно селско семейство, което по време на войната се е държало добре, а такава е поведението му и днес [подчертано с червен молив]. Работи като квалифициран работник в Комбинат „Косово”. Член е на СК и е един от най-добрите активисти в рамките местната организация Девет Юговичи, към която спада и неговото село. Дълго време е бил секретар на организацията на СК и член на общинския комитет [подчертано с червен молив]. Приема детски добавки за осмото си дете и всичките му деца са живи.

Материалното му състояние е на средно ниво, а къщата му е построена от лош материал. Не е извършил верски обряд над детето и не смята да прави това [подчертано с червен молив].

Считаме, че трябва да удовлетвори молбата му [подчертано с червен молив].

За общинския комитет на СК
Перар Костич
[подпис]

[в долния ляв ъгъл на листа с червен молив е изписано „кумство”, „9 дете”, „да се кумува”, „500 динара – пакет”; със синя писалка е добавена датата 15. IV.1970]

МП, КРР – V - 9а

* Съюз на комунистите на Сърбия

№ 24

Писмо от началника на кабинета на председателя на републиката до Изпълнителното вече на социалистическата автономна покрайнина Косово, в което се съобщава, че Йосип Броз Тито се е съгласил да бъде кръстник на детето на Р. Красничи (17. IV.1970)

17 април 1970 година

№ 06 – 132/ 70

До Изпълнителното вече на Социалистическата автономна покрайнина Косово
ПРИЩИНА

Президентът на Социалистическа федеративна република Югославия се съгласи да кумува на деветото дете на Красничи, Р. и Е. [съпругата на Р. К.] от с. Брезница, Прищина.

Информираме ви, че по пощата сме изпратили 500 /петстотин/ динара и пакет – подарък за новороденото, които по куриер, когато вие решите, ще бъдат предадени на родителите при кръщаването като подарък от председателя на републиката.

На пакета е означено името на родителя, чието дете трябва да бъде кръстено /свалете връхната опаковка от пакета/.

След извършване на кумуването моля да ни изпратите доклад, от който да става ясно кой е извършил кръщаването от името на другаря Тито, как е извършено и какво име е дадено на детето.

Приемете другарски поздрави

ШЕФ НА КАБИНЕТА
НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА РЕПУБЛИКАТА
Йоже Смоле
[подпис]

МП, КРР – V - 9a

№ 25

**Писмо от Изпълнителното покраинско вече на Косово
до Секретариата на Президента на Републиката,
в което се съобщава за извършеното кумуване на деветото дете на Р. Красничи
(25.VI.1970)**

Социалистическа република Сърбия – САП* Косово
Покраинско изпълнително вече
№ 565

25.VI.1970
Прищина

До Секретариата на президента на републиката

Във връзка с вашия № 06 – 132 / 70

БЕЛГРАД

От името на другаря Тито кумуването на деветото дете на Р. и Е. Красничи от с. Брезница, Прищина, извърши Зекир Робай, член на Покраинското изпълнително вече.

Кумуването се извърши тържествено на 20.VI.1970 в присъствието на заместник-председателя на Общинската конференция на ССРН**, секретаря на Съюза на борците*** и други гости.

На детето е дадено името Авни.

Секретар на Покраинското изпълнително вече
Енвер Реджепи

[подпис]

МИЈ, КРР – V - 9а

* Социалистическа автономна покрајнина

** Социалистически съюз на югославския трудов на род (Социјалистички савез радног народа Југославије)

*** Става дума за СУБНОР – Съюзно обединение на борците от Национално-освободителната война

№ 26

Новогодишно пожелание до Тито от Ф. Б., баща на кръстено от Й. Броз дете (1974)

На нашия скъп кум честита нова 1974 година и големи успехи в труда желае;

Б., Ф.
квалифициран работник, с. Каменица,
срез Илияш*
Баща на Б., Емсир
[следва подпис]

МИЈ, КРР – V - 9а

* Намира се близо до Сараево на шосето към гр. Високо

„COMRADE TITO, YOU HAVE BEEN GODFATHER TO US SO THAT NOT TO DEVIATE FROM YOUR PATH.” DOCUMENTS PRESENTING JOSIP BROZ AS A GODFATHER

Dimitar Grigorov

Summary

THE ARTICLE PRESENTS DOCUMENTARY SOURCES WHICH DISPLAY THE LEGENDARY YUGOSLAV PARTY AND STATE LEADER JOSIP BROZ TITO AS A GODFATHER. INDEED TITO THE COMMUNIST HAD BEEN A GODFATHER TO THOUSANDS OF YUGOSLAV CHILDREN (USUALLY TO EVERY NINTH CHILD IN THE FAMILY OR IN CASE WHEN FOUR TWIN BABIES WERE BORN).

THE CITED DOCUMENTS ARE A KIND OF PERSONAL FILES OF PEOPLE TO WHOSE CHILDREN TITO WAS A GODFATHER. THEY ARE BEING KEPT IN THE ARCHIVE OF THE PRESIDENT OF YUGOSLAVIA WHICH IS IN THE 25TH OF MAY MUSEUM (TODAY THIS MUSEUM IS PART OF THE MUSEUM OF YUGOSLAV HISTORY).

ACCORDING TO D. GRIGOROV THE DOCUMENTS ARE A GOOD EXAMPLE OF HOW THE SOCIALIST POLITICAL CULTURE HAD TO ADAPT TO THE TRADITIONAL CULTURE. IN THIS CASE HOWEVER THE PRACTICE HAS BEEN CONDUCTED WITHOUT FANFARES. THE USUAL NOISY PROPAGANDA BUILDING TITO'S CULT DOES NOT PAY ALMOST ANY ATTENTION TO THE FACT THAT THE LEADER WAS

GODFATHER OF THOUSANDS OF YUGOSLAV CITIZENS. AT THE SAME TIME THE BULK OF DOCUMENTS SHOWS THAT THE ATTITUDE OF THE REGIME TOWARDS THE TRADITION OF BAPTIZING CHILDREN WAS A SERIOUS ONE AND A LOT OF TIME AND MEANS WERE DEVOTED TO THIS ACTIVITY. PROBABLY IT IS WORTH MENTIONING THAT THIS NOT QUITE A MARXIST-LENINIST CUSTOM WAS POPULAR NOT ONLY IN YUGOSLAVIA BUT IN NEIGHBOURING ROMANIA WHERE NICOLAE CEAUSESCU ALSO USED TO BECOME GODFATHER TO ROMANIAN CHILDREN.

THE DOCUMENTS ABOUT THE FAMILIES WHOSE CHILDREN WERE BAPTIZED BY TITO CONTAIN USEFUL INFORMATION ABOUT THE NECESSARY REQUIREMENTS TOWARDS THEM. HIGHLY VALUED WERE QUALITIES LIKE INDUSTRIOUSNESS, MODESTY, AND LOYALTY TOWARDS THE NEW POLITICAL REGIME AS WELL AS THE RECORD ABOUT THE ATTITUDE OF THE CONSIDERED FAMILIES DURING THE SO CALLED EX-YUGOSLAVIA (OR YUGOSLAV KINGDOM) AND DURING THE YEARS OF THE OCCUPATION. IT IS INTERESTING THAT TITO'S OFFICE FAVORED POLITICAL NON-COMMITMENT DURING BOTH PERIODS E.G. REVOLUTIONARY INVOLVMENT AND PARTY MEMBERSHIP WERE NOT AT ALL COMPULSARY THOUGH THEY WERE AN ADVANTAGE. THUS PROBABLY TITO'S BAPTIZING CHILDREN IN YUGOSLAVIA WAS A WAY TO INCORPORATE TOWARDS THE NEW REGIME THAT PART OF THE POPULATION WHICH WAS NOT POLITICALLY ACTIVE AND WITH CLEAR IDEOLOGIC STAND.

THE PERSONAL RECORDS OF THESE FAMILIES AND ESPECIALLY THE REQUESTS WHICH HAD BEEN REJECTED CONTAIN VERY INTERESTING DATA ABOUT THE HISTORY OF YUGOSLAVIA DURING THE SECOND WORLD WAR AND PERIOD IMMEDIATELY AFTER IT. THEY SHOW HOW RELATIVE AND UNSTABLE THE POLITICAL CONVICTIONS OF THE COMMON PEOPLE COULD BE.

¹ Заимстввал сам заглавието от известната песен „Друже Тито, ми ти се кунемо”. Парчето по музика на Дж. Нолич и текст на М. Алецкович, е особено популярно в изпълнението на югославския естраден певец Здравко Чолич. Може да го чуете на адрес <http://www.titoville.com/songs-mp3.html> или пък на сайта <http://www.nostalgija.com/muzika/8490.php>. За някои „дидактически задачи”, които изпълнява тази песен, вж. http://knigite.abv.bg/ai/ai_11.html.

² Аргумент на някой си Воислав Глигорич – Глиго срещу кмета на Бана Лука, който бил анулирал кумството си с „изтънгатия стопански деец на Босна и Херцеговина Джевад Хазнадар”. Всъщност кметът, протежирайки една дама, в крайна сметка косвено бил виновен Глиго да бъде изгонен от помещението, където бил „основал „Бизнес клуба”. Вж. <http://www.nezavisne.com/dnevne/pisma/pis09252004-01.php>

³ Балашевич е композитор и един от изпълнителите на песента „Рачунајте на нас” („Разчитайте на нас”), която е изпълнявана на 25 май 1979, когато на стадион „ЮНА” Тито за последен път получава т.нар. Щафета на младостта. Ориганален поглед към певица вж. в Leksikon yu mitologije. Adrić, I., V. Arsenijević, Đ. Matić (urednici). Poscriptum, Rende, Zagreb, Beograd, 2004s. 44-45.

⁴ Тук сам отбелязал само най-значимите пропагандни издания, посветени на 25 май и съпровождащата го изключително масова проява – „Титовата щафета” или „Щафета на младостта”: Deset godina Titove štafete. Beograd, 1956; Titova štafeta u AP Vojvodini. Kartografska građa. B.i., B.g.; Trešnjevska. Prigodno izdanje za „Dan mladosti”. Savjet za fizičku kulturu NO općine Trešnjavka, Zagreb, 1962; Debeljković, Branibor, Dan mladosti. Slikovna građa, B. Debeljković, Beograd, 1972; Stefanović, M. Pozdravi iz srca. Štafeta Titu – Mladost. Savezni odbor za proslavu Dana mladosti, Mladost, Beograd, 1977; Subotić, Mladen. Pletenica djetinja mašta. Literarni radovi učenika osnovnih škola Slavonje i Baranje. Dan mladosti 1978, Zavod za prosvjetno pedagošku službu, Osijek, 1978; Trkulja, A. Pesnička štafeta 79, Zajednica književnih klubova Srbije, Beograd, 1980; Stefanović, M., Baljak, M., Petrović, D. (priređivači). Pozdravi iz srca. Savezni odbor za proslavu Dana mladosti, 1980; Сунце нас затекло у мају. Мајска песничка штафета. Деца Палилуле. Народна библиотека Милутин Бојић, Београд,

1980; Pionirska štafeta. Pozdrav pionira SR Hrvatske drugu Titu 1978. godine. Savez Društava „Naša djeca“, Republički savjet za unapređivanje rada Saveza pionira, 1978; Pionirska štafeta. Pozdrav pionira SR Hrvatske drugu Titu 1979. godine. Savez Društava „Naša djeca“, Republički savjet za unapređivanje rada Saveza pionira, 1979; Pionirska štafeta. Pozdrav pionira SR Hrvatske drugu Titu 1980. godine. Savez Društava „Naša djeca“, Republički savjet za unapređivanje rada Saveza pionira, 1981; Степановић, Живадин, Крагујевачка штафета Титу – Титу, Крагујевац, 1985; Rabrenović, Gordana, Potrebe i interese omladine i njeno učešće u društveno – političkom zivotu mesne zajednice. Mladi beogradski podstanari. Dan mladosti. Juče, danas, sutra, Centar za idejni rad SSO, Beograd, 1987; Stefanović, M., Baljak, M., Petrović, D., Sekulić, Z., Vasić, B., Titova štafeta mladosti, Mladost, Beograd, 1989 и т.н.

⁵ Вж. напр. Писателите за Тито. Предговор Борислав Наумовски. Скопје, Македонска книга, 1977; Tito i Savez komunista Jugoslavije/ Edvard Kardelj, Veljko Vlahović, Miroslav Krleža. Beograd, Radnička štampa, 1979;

⁶ За него вж. например http://www.ighof.com/honorees_cerar.html или в Leksikon u mitologije, s. 67-68. През 80-те спортистът разказва за това събитие в едно пропагандно телевизионно предаване, посветено на шафетата, което сръбската сателитна телевизия излъчва наскоро – Трезор, РТС, 25.05.06, 12:30.

⁷ На „български“ *слет* се превежда най-добре като „хепънинг“.

⁸ Намира се на Дедине близо до резиденцията на Тито. На този стадион мачовете си играе и досега отборът на „Партизан“.

⁹ Вж. снимката на корицата на прекрасната книга Vlastito iskustvo. Past Present. Leposavić, R. (urednik). Samizdat, B92, Beograd, 2004; също на стр. 196.

¹⁰ Мнение за филма вж. в едно интервю на популярния в миналото югославски режисьор Велко Булаич. Пак там, р. 98.

¹¹ Едно от названията и самоназванията на играчи и „навиячи“ на клуба от „Мала Маракана“.

¹² http://www.najdi.si/ankete/arhiv_anket.jsp?pollId=506

¹³ Barbara Peranic. The Greatest Croat. – Transitions Online, 1/19/2004, pN.PAG, 1p

¹⁴ Barbara Peranic. The Greatest Croat. – Transitions Online, 1/19/2004, pN.PAG, 1p

¹⁵ Пак там, 1p

¹⁶ Пак там, 1p

¹⁷ Vlahović, D., S. Kačarević. Blago i raskoš Josipa i Jovanke. Beograd, 1990. Dotlić, G. Rasipništvo i zloupotrebe Josipa i Jovanke: Nepoznato o Brozovim. ABC product, Beograd, 1990 Trbović, Br. Jelovnici poznatih ličnosti. Kako se hranio Josip Broz Tito. Prosveta, Beograd, 1997. Radulović, F. Zaljubljene žene u Tita. Vedes, Beograd, 2004. Показателно е и последното луксозно издание Titov kuvar. Zagreb, 2005.

¹⁸ По скромното ми мнение най-доброто досега изследване е дело на сръбския социолог Т. Кулич - Kuljić, Т. Tito. Sociološkoistorijska studija; През 2005 излиза второ „допълнено“ издание Tito: sociološko-istorijska studija. Gradska narodna biblioteka „Žarko Zrenjanin“, 2005. За различни аспекти, засягащи личността на Тито и особено пропагандния култ към него вж. също Терзић, М. Прилог питању стварања Титовог култа. – Историјски записи, бр. 1, 1995, с. 88 – 96; Мојић, Д. Еволуција култа Јосипа Броза Тита 1945-1990. Анализа штампе. – Српска политичка мисао, II, бр. 1, 1995, стр. 133-154; Kuljić, Т. Tito – nacrt sociološkoistorijskog istraživanja. – Srpska politička misao. Vol. II, 1, 1995, s. 49-90; Titova nacionalna politika. – Istorija 20. veka. God. 15, br. 2 (1997), str. 141-174; Inetelektualci o Titu. Tri pristupa. – Sociologija, Vol. XXXIX, 2, april – jun 1997, s. 223-238; Петрановић, Б. Историографске контроверзе. Службени лист СРЈ, Београд, 1998, с. 105 – 124; Пејић, Бојана. Тито или иконизација једне представе. – В: Сретеновић, Дејан, Ново читање иконе, Београд, 2002, с. 107 – 157; Николић, К. Прошлост без историје. Полемике у југословенској историографији 1961-1991. Главни токови. Институт за савремену историју, Београд, 2003, с. с. 319-373; Пинтар, Олга Манојловић. „Тито је стена.“ (Дис)континуитет владарски представљања у Југославији и Србији XX века. – Годишњак за друштвену историју, Година XI, Свеска 2 – 3, 2004, с. 85 – 100; Vlastito iskustvo. Past Present. Leposavić, R. (urednik). Samizdat, B92, Beograd, 2004

¹⁹ Како сполучливо се изразува доц. Таниа Бонева. Вж. Бонева, Т. Социализмът и модернизацијата отразени в житејските разкази. Българска етнология, бр. 4 (2004), с. 79.

²⁰ www.montenegro.com.au/kumstva.html

²¹ Вж. Povijest izabranog rođendana. – www.bhdani.com/arhiva207/t20713.shtml

²² www.prezimenik.co.yu/KNJIZEVNE_SITNICE/kumstvo.htm

²³ Проф. Боян Борснер от Университета в Марибор ми разказа, че познавал семејство с четиризнаци, крџстник на които бил Тито. Според професора тези хора винаги се држале изклучително скромно и никога не парадирале със славнија си кум.

²⁴ Marijanović, B. Pod skutom Ravne Gore. Draža Titu sagradio kuću. – www.politika.co.yu/ilusto/2124/4.htm

²⁵ www.prezimenik.co.yu/KNJIZEVNE_SITNICE/kumstvo.htm

²⁶ За структурата на този архив вж. Kastratović – Ristić, V. Fondovi Arhiva Predsednika Republike (Josipa Broza Tita) i Muzeja istorije Jugoslavije. – В: Velike sile i male drzave u Hladnom ratu 1945-1955: Slučaj Jugoslavije: Zbornik radova sa Međunarodne naučne konferencije, Beograd, 3 – 4. novembar 2003, 381-390

²⁷ Музеј историје Југославије (МИЈ), Кабинет Председника Републике (КРР) – V, KUMOVANJA, V - 9a Documentacija o kumovima (kumovanja, materijalna pomoć, pozdr. pisma i čestitke), V - 9b, Zahtevi za kumovanja koja nisu prihvaćena i documentacija o урученој помоћи.

²⁸ Цитат от поемата „Речи на делу” на Оскар Давичо. Давичо, О. Здравница (Одломак из поеме Речи на делу). – В: Антологија српске удворичке поезије (Од Доситеја до наших дана). Арсић Ивков, М (ред). Београд, 1988, с. 69-70

²⁹ Едно от нелегалните имена на Џосип Броз.

³⁰ МИЈ, КРР – V – 9 б

³¹ Вж. Кулјић, Т. Tito. Sociološkoistorijska studija, s. 101-166.

³² За проблемите, свързани с топологията и изследването на феномена „политическа култура” вж. Танев, Т. Политическата култура. Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, София, 2001.

³³ Вж. например Sentić, M. Bibliografija knjiga i brošura o Josipu Brozu. Rijeka, Izdavački centar, 1981.

³⁴ Вж. ANIC, fond С.С. al P.C.R., dosar nr., 183/ 1966; Ibid dosar nr., 188/ 1966; Ibid, dosar nr., 199/ 1967; Ibid, dosar nr., 199/ 1967; Ibid, dosar nr., 200/ 1967; Ibid, dosar nr., 201/ 1967; Ibid, dosar nr., 232/ 1968; Ibid, dosar nr., 199/ 1967; Ibid, dosar nr., 240/ 1968; Ibid, dosar nr., 199/ 1967; Ibid, dosar nr., 242/ 1968; Ibid, dosar nr., 243/ 1968;

³⁵ Това не е мястото (трябваше да е в самото начало), нито размера на шрифта (трябваше да е най-малко 72), нито начина (няма такъв), по който да благодаря на Момо Цвийович и Нада Пантелич заради страхотната помощ, оказана ми от тях.